

mentalny wymiar obrzędów przekazania (*traditiones*) wprowadza w misterium. Ochrzczony ma udział w nowym życiu w Chrystusie, które już rozpoczęło się: „Das Wachsen des Glaubens bedarf des Faktors Zeit [Wzrost wiary dopomina się czynnika czasu]” (s. 164).

*

Książka ks. dra Michaela Maxa poszerza naszą wiedzę o procesie inicjacji katechumenalnej nie tylko dzięki szczegółowej analizie rozwoju obrzędów przekazania w praktyce Kościoła lub po raz pierwszy – w tym zakresie – opublikowanych prac *Consilium ad exequendam Constitutionem de sacra Liturgia*, ale także poprzez szczegółowe analizy teologiczne samego procesu inicjacji katechumenalnej, jak i obrzędów dokonujących się podczas liturgicznych celebracji. Interesujący okazuje się także sam proces naukowej refleksji Autora nad tekstami starożytnymi dzięki opublikowanym aneksom. Przedstawiona praca stanowi również ważne źródło refleksji nad mistagogią chrześcijańską.

Marek Marczewski
Lublin

Abp Piero Marini. *Liturgia i piękno. Nobilis pulchritudo* [tytuł oryg. *Liturgia e bellezza. Nobilis pulchritudo*]. Tł. Wiesława Dzieża. Pelplin: Wydawnictwo Bernardinum 2007 ss. 140.

Arcybiskup Piero Marini znany jest przede wszystkim jako autorytet w dziedzinie papieskich ceremonii liturgicznych i jeden z najbliższych współpracowników Jana Pawła II. Już kilka miesięcy po święceniach prezbiteratu (1965 r.) rozpoczął pracę w Kurii Rzymskiej. Pracował u boku abpa Annibale Bugniniego w Radzie wykonania Konstytucji o liturgii Soboru Watykańskiego II (*Consilium ad exequendam constitutionem de Sacra Liturgia*). Od 1970 r. zajmował się sprawami liturgii w Kongregacji ds. Kultu Bożego. Uzyskał tytuł doktora nauk teologicznych w zakresie liturgiki. W 1985 r. otrzymał nominację na podsekretarza Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów. W tym czasie opublikował wiele artykułów, podejmujących głównie problematykę odnowy liturgicznej. Zorganizował również Urząd Ceremonii Papieskich i od 23 lutego 1987 do 1 października 2007 r. kierował nim jako Mistrz Papieskich Ceremonii Liturgicznych. Od 2007 r. jest przewodniczącym Komitetu Organizacyjnego Kongresów Eucharystycznych.

Książka abpa Mariniego *Liturgia i piękno* jest podsumowaniem jego przemyśleń i publikacji związanych z czterdziestolecie uchwalenia Konstytucji o liturgii *Sacro-sanctum Concilium*. Autor przedstawia zastosowanie soborowego dokumentu oraz stan jego realizacji w Kościele powszechnym, głównie zaś w celebracjach papieskich (część I). Następnie przechodzi do refleksji nad samą liturgią oraz wy wpływającym

z niej szlachetnym pięknem (część II), które zawarte jest również w „insygniach charakterystycznych dla Biskupa Rzymu (Dodatek). Wszystkie te rozważania podkreślają przede wszystkim piękno liturgii posoborowej, która stała się jeszcze bardziej czytelna i przejrzysta dla jej uczestników po wprowadzeniu w życie zaleceń Vaticanum II. Celem wydania niniejszej pozycji – jak pisze Autor we wprowadzeniu – jest zaproszenie wszystkich wiernych do uważnego „wysłuchiwania się w głos Ducha Świętego”, który stale kieruje Łodzią Piotrową i poprzez słowa i znaki prowadzi do spotkania z żywym Bogiem.

Abp Marini, odwołując się często do słów i celebracji sprawowanych przez Jana Pawła II, wskazuje na reformę liturgiczną jako nieoceniony dar, który Kościół otrzymał od Boga. Mistrz Ceremonii kilkakrotnie stwierdza, że „reforma liturgiczna była potrzebna”, a „droga odnowy liturgicznej jest nieodwracalna”. Jest to *magna charta* życia Kościoła. Jednocześnie zaznacza, że nie jest ona dziełem przypadku. Została gruntownie przygotowana i przemyślana. Swymi korzeniami sięga do bogatego skarbcza dziedzictwa przeszłości, do źródeł biblijnych i tradycji patrystycznych. Rozwinięty przed Vaticanum II ruch liturgiczny stworzył odpowiednie ku temu podwaliny. O tym, że *Sacrosanctum Concilium* jest milowym krokiem w życiu Kościoła, świadczy fakt, że została ona przyjęta niemal jednogłośnie jako pierwszy dokument Soboru. Nadto dotychczas żaden sobór ekumeniczny nie poświęcił liturgii osobnego dokumentu.

W I części swojego dzieła abp Marini wskazuje na trzy charakterystyczne cechy celebracji liturgicznych sprawowanych przez Papieża, u którego boku służył. Są one jednocześnie wiodącymi tematami soborowej Konstytucji o liturgii. Kolejno rozpatruje więc rolę słowa Bożego, sposób, w jaki wierni powinni uczestniczyć w liturgii, oraz wpływ świętych czynności na pogłębienie świadomości bycia katolikiem.

Liturgia jest pierwotnym kontekstem interpretacji słowa Bożego. Stąd jasne się staje, że stół słowa został obficie zastawiony niż dotychczas. Sprzyja temu także czytanie Pisma Świętego w językach narodowych. Liturgia jest również pierwszą szkołą słuchania Bożego słowa, które przy pomocy Ducha Świętego przemienia i przygotowuje uczestników do misji głoszenia Słowa Życia wszelkiemu stworzeniu.

Liturgia niesie z sobą odnowę życia całego Kościoła, gdyż jest ona centrum jego istnienia i witalności. *Actuosa participatio*, czyli aktywne uczestnictwo wiernych w liturgii, to – jak podkreśla abp Marini – jeden z najważniejszych tematów zarówno soborowego dokumentu, jak i całej odnowy. Stąd konieczność duszpasterstwa liturgicznego, które pomoże odkryć w liturgii moc spływającą od Chrystusa na cały Kościół oraz pozwoli „włączyć lud Boży do kapłańskiej czynności liturgicznej”. Ta formacja w pierwszym rzędzie skierowana powinna być do kapłanów tak, by odkrywszy sens i wartość świętych czynności potrafili skutecznie głosić *mirabilia Dei*.

Liturgia ponadto, czytamy w II części dzieła, „w swej szlachetnej prostocie musi być piękna, godna chwały Boga, do którego jest zwrócona, i godna świętych tajemnic, które celebrowa”. Piękno, o którym pisze abp Marini, to nie estetyczny formalizm, lecz sam Chrystus, który w swoich gestach i słowach obecny jest w liturgii. Wpływa ono

z umiejętności łączenia tego, co ludzkie, z tym co boskie. Liturgia z samej natury wymaga porządku i harmonii, ustaleń nie tylko czysto rubrycystycznych, zewnętrznych, lecz także wewnętrznej dyscypliny i przejrzystości.

Interesującą częścią książki są fragmenty końcowe, prezentujące znaki liturgiczne Biskupa Rzymu, a więc szaty, przedmioty i sprzęty liturgiczne. Nie jest to typowo naukowe studium encyklopedyczne, lecz podstawowy zarys historyczny i teologiczny. Wystarcza to jednak całkowicie, aby zrozumieć sens ich stosowania w posłudze papieskiej.

Abp Marini dzieli się swoim doświadczeniem zdobytym podczas wieloletniej praktyki w Urzędzie Ceremonii Papieskich. Książka wydaje się być swoistym świadectwem, ukazującym specyfikę realizacji założeń odnowy liturgicznej niejako od środka. Przytaczane przykłady (wizyty apostolskie, różnorakie celebacje liturgiczne, wprowadzanie zmian w watykańskich miejscach kultu) ukazują piękno obecne w Kościele nie jako pochodzące od niego samego, ale najgłębiej zakorzenione w Bogu i aktualizowane dzięki działaniu Ducha Świętego. Autor często nawiązuje do historii. Pokazuje w ten sposób, że istnieje pewna kontynuacja między liturgią przed- i posoborową. Niegdyś sytuacja Kościoła była inna ze względu na niebezpieczeństwo podziałów. Liturgia była dostosowana do owych warunków (jeden język, niezmiennosc rubryk). Obecnie stała się bliższa współczesnemu człowiekowi, otwarta na adaptacje i kultury, co sprzyja wzajemnemu wzbogacaniu się, nie niszcząc przy tym jedności. Autor wskazuje na różnorodność, która wzbogaca jedność wspólnoty Kościoła, dążącej ostatecznie do tego samego celu.

Książka *Liturgia i piękno* byłego papieskiego ceremoniarza skierowana jest, jak pisze sam Autor, do wszystkich wierzących. Należałoby jednak sprecyzować to określenie. Jej zawartość podejmuje tematykę wymagającą znajomości, choćby ogólnej, postulatów związanych z odnową liturgiczną. Dzieło to czyta się lekko, gdyż treść nie jest teoretyzowaniem, lecz dzieleniem się swoimi przeżyciami z czytelnikiem. Dotykamy w ten sposób liturgii „z najwyższej półki”. Dzięki tej publikacji bliższa i bardziej zrozumiała staje się liturgiczna posługa Ojca Świętego. Myślę, że warto zapoznać się z omawianą książką.

Ks. Andrzej Megger
doktorant w Instytucie Liturgiki
i Homiletyki KUL